

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทชนบทภาคเหนือ และเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น ผู้วิจัยขอเสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทชนบทภาคเหนือ มี 6 มิติ ดังนี้
 - 1.1 มิติด้านเศรษฐกิจ/รายได้ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ และให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาทักษะในการทำงานของตนเองให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น
 - 1.2 มิติด้านความเป็นอยู่ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคคลในชุมชน เช่น นักพัฒนาชุมชน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาให้ความรู้ให้กับผู้สูงอายุ และ ให้ผู้สูงอายุนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
 - 1.3 มิติด้านสุขภาพะ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายให้เหมาะสมตามวัย ทำกิจกรรมสันทนาการร่วมกัน และให้ผู้สูงอายุได้นำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิต
 - 1.4 มิติด้านความอบอุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว ควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ให้ผู้สูงอายุได้ไปท่องเที่ยวตามที่ต่าง ๆ ร่วมกับครอบครัว และให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถพิเศษร่วมกับบุคคลในครอบครัว
 - 1.5 มิติด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม ควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้นำความสามารถพิเศษของตน มาเป็นวิทยากรให้กับนักเรียนในสถานศึกษาและคนในชุมชน

1.6 มิติด้านความมีคุณค่า ควรจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความไม่คงที่ของอารมณ์-จิตใจ การเปลี่ยนแปลงของสังคม และให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้แสดงความสามารถพิเศษของตนเองต่อสาธารณชน

2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น มีดังนี้

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเข้มแข็ง ได้แก่ ผู้บริหาร มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการดูแลสูงอายุในชุมชน ตลอดจนให้งบประมาณในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ มีกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เดือนละ 1 ครั้ง และมีการมอบหมายให้บุคลากรที่รับผิดชอบ ดูแลผู้สูงอายุ ประสานงานกับผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้แทน เพื่อนัดประชุม แจ้งข่าวสาร และนัดรวมกลุ่มทำกิจกรรม

2.2 การประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อมาให้ความรู้ และทำกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ ตามศักยภาพขององค์กรนั้น ๆ

2.3 การคัดเลือกตัวแทนผู้สูงอายุที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน

2.4 จัดเวทีเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถและผลงาน ตามเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนและของจังหวัด

อภิปรายผล

1. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทชนบทภาคเหนือ พบว่า ค่าเฉลี่ยของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุแบบบูรณาการ 6 มิติ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

1.1 มิติด้านเศรษฐกิจ/รายได้ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ และให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาทักษะในการทำงานของตนเองให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร กิจอาทร, ศิริสรณ์เจริญ กมลลัมสกุล, และทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ระยะก่อนปฏิบัติการ ผลการสำรวจความพร้อมของพื้นที่ ชุมชน และกลุ่มผู้สูงอายุมีศักยภาพในการพัฒนา จัดตั้งกลุ่มอาชีพ มีความเหมาะสมในด้านความพร้อมของทรัพยากรในพื้นที่ ทักษะด้านการผลิต/ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมและสนับสนุนของเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร อบต. ระยะปฏิบัติการ ดำเนินการประชุมระดมสมองร่วมกัน ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุและคณะกรรมการและดำเนินการผลิตยาหม่องและพืชมะนาว โดยร่วมกันแสวงหาความรู้และอบรมเชิงปฏิบัติการสมาชิกที่สนใจ มีคณะนักวิจัยช่วยพัฒนาตราสัญลักษณ์ ฉลาก

และบรรจุกัณฑ์ จนสามารถดำเนินการได้เองทั้งหมด จัดทำระเบียบข้อบังคับการบริหารจัดการและการวางแผนการดำเนินงานเชิงธุรกิจของกลุ่มเองโดยมี อบต. เป็นผู้ให้การสนับสนุนในระดับพื้นที่ระยะติดตามและประเมินผล พบว่า การผลิตและ การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในเชิงธุรกิจประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการผลิได้อย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการก่อตั้ง มีความพร้อม และพึงพอใจในผลการดำเนินงาน เกิดการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิต การตลาด การเงิน การบัญชีและการบริหารจัดการกลุ่มได้เองทั้งหมด ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการวิจัยมาจากการร่วมเรียนรู้และปฏิบัติ การร่วมของผู้สูงอายุกับนักวิจัยและ อบต.ตลอดกระบวนการวิจัย

1.2 มิติด้านความเป็นอยู่ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคคลในชุมชน เช่น นักพัฒนาชุมชน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาให้ความรู้ให้กับผู้สูงอายุ และ ให้ผู้สูงอายุนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร สุธรรมชัย, จิราพร เกศพิชญวัฒนา, และนภัส แก้ววิเชียร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์รูปแบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบระบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการของประเทศไทย มีสองรูปแบบคือ (1) การจัดบริการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุ เป็นการให้บริการที่เน้นเรื่องการดูแลที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพ การเจ็บป่วย หรือการให้บริการดูแลเมื่อผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือจากทีมสุขภาพหรือบุคลากรทางสาธารณสุข และ (2) การจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันปัญหาสุขภาพ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุ

1.3 มิติด้านสุขภาพ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายให้เหมาะสมตามวัย ทำกิจกรรมสันทนาการร่วมกัน และให้ผู้สูงอายุได้นำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์, วชิรินทร์ ระฤกชาติ, และณภัทร โพธิ์วัน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตภาคกลางโดยใช้กิจกรรมนันทนาการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านสุขภาพ ทางกายภาพ ปัจจัยด้านจิตใจ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากส่วนปัจจัยด้าน สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง 2) โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โมเดลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีผลการทดสอบไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 1403.89 ค่า p-value เท่ากับ 0.00 ที่องศาอิสระเท่ากับ 703 ค่า / df เท่ากับ 1.99 ค่า CFI เท่ากับ 0.99 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.035 เมื่อพิจารณาว่า น้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า ปัจจัยที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือปัจจัย ด้านสุขภาพทางกายภาพ รองลงมาปัจจัยด้านจิตใจ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทาง สังคม (0.94, 0.93, 0.93 และ 0.87 ตามลำดับ) 3) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง โดยใช้กิจกรรมนันทนาการเป็นรูปแบบเชิงระบบบนฐานของข้อค้นพบจากวิธีเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 4

ขั้นตอน คือ (1) กำหนดกรอบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้กิจกรรมนันทนาการ (2) อธิบาย ทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการ (3) กำหนดแผนปฏิบัติการกิจกรรมนันทนาการให้ครอบคลุมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกด้านตาม ความต้องการของผู้สูงอายุ 4) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ

1.4 มิติด้านความอบอุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว ควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ให้ผู้สูงอายุได้ไปท่องเที่ยวตามที่ต่าง ๆ ร่วมกับครอบครัว และให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถพิเศษร่วมกับบุคคลในครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวเรศ แดงจวง (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านร่างกาย แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ด้านร่างกาย ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองและส่งเสริมการออกกำลังกาย ปลูกจิตสำนึกให้คนในครอบครัวบุตรหลาน มีความกตัญญูเอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่นแก่ผู้สูงอายุ มีรถรับส่งผู้สูงอายุที่เดินทางไปสถานพยาบาล และมีอาสาสมัครคอยดูแลและตรวจเยี่ยมบ้าน และรับฟังปัญหา ด้านจิตใจ ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เด็กและเยาวชน ควรจัดกิจกรรมแสดงความรักความกตัญญูแก่ผู้สูงอายุ เช่น รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการร่วมกันโดยมีสมาชิกหลายวัย มีวัยเด็ก ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมมีการแสดงธรรมเทศนา และจัดให้มีการทัศนศึกษา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรจัดให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เดือนละ 1 ครั้ง เช่น มีการพบปะพูดคุยกัน เล่าปัญหาให้กันฟัง ช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหา ส่งเสริมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการบริหารชมรม และด้านสิ่งแวดล้อม ควรจัดทำโครงการชุมชนน่าอยู่ เช่น การประกวดหมู่บ้าน การส่งเสริมชุมชนบริหารจัดการขยะโดยทำปุ๋ยชีวภาพและปลูกพืชปลอดสารเคมี ปรับปรุงสวนสาธารณะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ในห้องน้ำสาธารณะให้มีราวจับ

1.5 มิติด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม ควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้นำความสามารถพิเศษของตน มาเป็นวิทยากรให้กับนักเรียนในสถานศึกษาและคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ สนน้อย, ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ, และ สุรัชย์ ปิยานุกูล (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านร่างกาย สุขภาพของผู้สูงอายุไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน ความดัน ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีสภาพความเป็นอยู่ดี อบอุ่น มีความเหมาะสม ความสัมพันธ์กับครอบครัวชุมชน ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมการทำกิจกรรมพอสมควร ด้านสภาพแวดล้อม ลักษณะ ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุมีความเหมาะสม 2) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ ทางสังคม และด้านจิตใจ และ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านร่างกาย และ ด้านสภาพแวดล้อม 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ปัจจัยด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยด้านความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ และ ปัจจัยด้านการให้คุณค่าในตนเอง โดยที่ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 5 ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ(R) เท่ากับ .858 สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ร้อยละ 73.70 ($R^2 = 0.737$, $F = 220.63$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้สูงอายุ ควรพัฒนาดตนเองช่วยเหลือตนเอง ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ครอบครัว ควรช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการ กิจกรรมเพื่อสุขภาพ ดูแลความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุอบรมให้ความรู้ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก จัดบริการสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน

1.6 มิติด้านความมีคุณค่า ควรจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความไม่คงที่ของอารมณ์-จิตใจ การเปลี่ยนแปลงของสังคม และให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้แสดงความสามารถพิเศษของตนเองต่อสาธารณชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิวัฒน์ พรวนสุข (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาพรวมของปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคม ด้านครอบครัว และด้านการเงินและการงานพบว่า อยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านสุขภาพอนามัย ควรมีการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติได้จริง ที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งมีบริการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างจริงจัง ควรมีการตั้งศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม หรือศูนย์ออกกำลังกาย ควรมีกิจกรรมอาสาสมัครออกเยี่ยมที่บ้านพร้อมรับฟังปัญหาและแนะนำแนวทาง พร้อมทั้งตั้งงบประมาณไว้รองรับผู้สูงอายุในอนาคต ด้านสังคม ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมดูแลและให้เกิดความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ และควรจัดสวัสดิการแจกสิ่งของที่เป็นแก่ผู้สูงอายุ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ควรมีรถ รับส่ง ไปโรงพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ด้านครอบครัว ควรจัดการ ปรับปรุงที่อยู่อาศัยและตั้งศูนย์ที่พักพิงชั่วคราวของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและปลอดภัย และควรสนับสนุนงบประมาณในการ จัดกิจกรรมให้เพียงพอต่อความต้องการ

ในวันสำคัญของครอบครัวเพื่อสร้างสายใยครอบครัวและสนับสนุนให้อยู่กับครอบครัว และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขจนวาระสุดท้าย และควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในครอบครัวในการ ดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ด้านการเงินและการงาน ควรสนับสนุนในด้านอาชีพการหารายได้อย่างเหมาะสมตาม ความถนัดของผู้สูงอายุ และให้มีส่วนร่วมปฏิบัติทุกขั้นตอน พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดอบรมเพิ่มความรู้และทักษะ ด้านอาชีพ และมีการบริการจัดการนำผลิตภัณฑ์กลุ่มออกจำหน่าย และจัดตั้งกองทุนและสวัสดิการกลุ่ม

2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น มีดังนี้

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเข้มแข็ง ได้แก่ ผู้บริหาร มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการดูแลสูงอายุในชุมชน ตลอดจนให้งบประมาณในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ มีกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เดือนละ 1 ครั้ง และมีการมอบหมายให้บุคลากรที่รับผิดชอบ ดูแลผู้สูงอายุ ประสานงานกับผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้แทน เพื่อนัดประชุม แจ้งข่าวสาร และนัดรวมกลุ่มทำกิจกรรม

2.2 การประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อมาให้ความรู้ และทำกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ ตามศักยภาพขององค์กรนั้น ๆ

2.3 การคัดเลือกตัวแทนผู้สูงอายุที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน

2.4 จัดเวทีเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถและผลงาน ตามเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนและของจังหวัด

จากรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น พบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ สนน้อย, ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ, และ สุรัชย์ ปิยานุกูล (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุ ควรพัฒนาตนเองช่วยเหลือตนเอง ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ครอบครัว ควรช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุให้มีความสำคัญกับผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการ กิจกรรมเพื่อสุขภาพ ดูแลความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ อบรมให้ความรู้ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก จัดบริการสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน
2. หน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยเชิญวิทยากรในองค์กรต่าง ๆ มาให้ความรู้ ตามศักยภาพของบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ
3. หน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากรให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนได้ ตลอดจนนำผลงานไปจัดแสดงนิทรรศการตามเทศกาลต่าง ๆ ในระดับชุมชนและระดับจังหวัด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน (Local Based) ในประเด็นอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้หลากหลายมากขึ้น เช่น อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว บ้านที่อยู่อาศัย รายได้ของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น